

(schilderij Benjamin West)

De eerste ballingschap

De Joodse traditie ziet in de verdrijving van Adam en Eva uit het paradijs een patroon dat in de geschiedenis van Israël steeds weer terugkeert: als Israël Gods geboden overtreedt, wordt het uit het land Israël verbannen. Zo gelezen draagt ook Genesis 2-3 bij aan een Bijbelse visie op het land.

Nadat de HEER God de mens, *ha-Adam*, had gevormd uit stof, uit aarde (*adama*), plaatste Hij hem in een tuin, in Eden in het oosten, waar de rivieren ontspringen die de hele wereld van water voorzien. Hij krijgt de taak om de tuin te 'bewerken' (*abad*) en 'erover te waken' (*sjamar*) (Genesis 2:15). Maar de mens en zijn vrouw eten van de boom van kennis van goed en kwaad. Daarom stuurt God hen weg uit de tuin, om te voorkomen dat ze ook van de levensboom eten. Ze moeten nu met pijn en moeite de aarde gaan 'bewerken'; de cherubim en een vlammend zwaard zullen voortaan 'waken' over de tuin.

Christelijke traditie

In de christelijke traditie is Genesis 3 een centrale plek gaan innemen als het verhaal van de zondeval. 'Door één mens is de zonde in de wereld gekomen, en door de zonde de dood', schrijft Paulus (Romeinen 5:12). Maar in de context van Genesis zelf is het één van de gebeurtenissen die de wereld hebben gemaakt zoals ze nu is. Genesis 2 begint met te stellen dat er nog geen mens was om de aarde te bewerken (2:5); in Genesis 3:24 wordt de mens de wereld ingestuurd om precies dat te gaan doen.

In Genesis 4 staat een parallelverhaal: Kaïn doodt zijn broer en als straf zal de aarde voor hem, ook al bewerkt hij deze, niets meer opbrengen (4:12); ook Kaïn wordt 'verjaagd' (4:11,14). Het zet een keten van kwaad in gang die leidt tot de zondvloed. En de wereld na de zondvloed is de wereld die wij kennen: mensen worden niet meer honderden jaren oud, mensen zijn onverminderd slecht, maar als God de geur van Noachs offer ruikt besluit Hij de aarde niet meer omwille van de mens te vervloeken.

Joodse traditie

In de Joodse traditie functioneert de 'zondeval' niet als fundament onder de erfzonde, als het onomkeerbare moment dat de mens zich van God afkeerde. Het is eerder een patroon dat steeds weer terugkeert in de geschiedenis.¹ De vijfde-eeuwse midrasj op Genesis (*Beresjit Rabbah*) legt een nauw verband tussen de verdrijving van Adam uit het paradijs en de ballingschap van

¹ Voor wat hier volgt heb ik gebruik gemaakt van Paul Morris, "Exiled from Eden: Jewish Interpretations of Genesis," in: P. Morris, & D. Sawyer (eds.), *A walk in the garden: Biblical, iconographical and literary images of Eden* (Bloomsbury 1992), 117-166.

samen luisteren

Daarom stuurde Hij de mens weg uit de tuin van Eden om de aarde waaruit hij was genomen te gaan bewerken. En nadat Hij hem had weggejaagd, plaatste Hij ten oosten van de tuin van Eden de cherubs en het heen en weer flitsende, vlammende zwaard. Zij moesten de weg naar de levensboom bewaken. (Genesis 3:23-24, NBV21)

Arco den Heijer

Israël. 'Rabbi Abahu zei in de naam van rabbi Chanina: "Zij hebben het verbond met Mij geschonden, zoals eens Adam" (Hosea 6:7, vertaling uit voetnoot NBV21) – ze waren zoals Adam de eerste mens. Ze waren als Adam de eerste mens, die Ik in de tuin van Eden plaatste en een gebod gaf, maar hij overtrad het gebod, en Ik strafte hem met ballingschap en uitdrijving, en ik weeklaagde over hem: "Hoe kon het zijn" (*Beresjit Rabbah* 19.9). Met hun fenomenale kennis van de Schrift leggen de rabbijnen (zonder concordantie of Bijbelsoftware) een verband tussen woorden uit Genesis 3 en Schriftgedeelten over de ballingschap. Zoals Adam in de tuin werd 'gebracht', 'bracht' de HEER Israël in een vruchtbaar land (Jeremia 2:7). Zoals God Adam een gebod gaf, zo gaf God Israël een gebod (Exodus 27:20). Israël 'overtrad' het gebod net als Adam (Daniel 9:11) en werd gestraft met 'verbanning' (Jeremia 15:1, waar hetzelfde werkwoord wordt gebruikt als voor het wegsturen van Adam in Genesis 3:23) en 'uitdrijving' (Hosea 9:15, hetzelfde werkwoord als in Genesis 3:24 met 'weggejaagd' is vertaald). Ten slotte weeklaagde God over hen, 'Ach, hoe eenzaam zit zij neer' (Klaagliederen 1:1, het Hebreeuwse woord voor 'Ach' lijkt veel op het woord voor 'waar' uit Genesis 3:9).

Parallellen

De verdrijving van Adam wordt dus gezien als parallel van de ballingschap van Israël. Omgekeerd wordt de terugkeer naar het land beschreven als een terugkeer naar het paradijs. Jesaja en Ezechiël vergelijken het herstelde land met de tuin van Eden (Jesaja 51:3; Ezechiël 36:35)

(wallpaperaccess.com)

en Openbaring beschrijft het nieuwe Jeruzalem als een paradijs met levensbomen (Openbaring 2:7; 21-22). Maar naast fysieke terugkeer is er ook de geestelijke terugkeer naar God en zijn wet. De midrasj op Genesis beschrijft hoe de *sjechinah*, Gods aanwezigheid, zich na de overtreding van Adam terugtrok van de aarde naar de eerste hemel, na Kaïns zonde naar de tweede hemel, in de tijd van Henoch naar de derde, enzovoorts, tot in de zevende hemel. Maar de zeven rechtvaardigen brachten de *sjechinah* weer terug naar de aarde. De laatste rechtvaardige is Mozes, die Israël de Tora gaf (*Beresjit Rabbah* 19.7). Waar de Tora wordt nageleefd, komt Gods heerlijkheid dichtbij.

Gebod en grond

Genesis 3 vertelt ons dat wij als mensen allemaal ballingen zijn, verdreven uit de nabijheid van de HEER, uit de tuin van leven en vreugde. Toch gaf God Israël in het land Kanaän de mogelijkheid om opnieuw dicht bij Hem te leven in een land dat overvloedig van melk en honing. Dat kon alleen als Israël leefde naar Gods geboden, zoals Adam zich moest houden aan dat ene gebod. Waar mensen leven volgens Gods wil, kan iets van het paradijs worden teruggewonnen. Maar waar mensen Gods geboden overtreden, zoals Adam en Eva, en hun broeders doodden, zoals Kaïn, trekt God zich terug. De zegen van het land is nooit vanzelfsprekend. En voor het volle heil van het paradijs kijken we naar de nieuwe aarde, waar Jeruzalem en Eden samenvallen, waar God als koning heerst en de volken mogen eten van de levensbomen langs de rivier die uitgaat van de troon. Waar de zonde en de dood, door Adam in de wereld gekomen, door Christus definitief overwonnen zijn. «

Gespreksvragen:

1. Welke elementen spreken je vooral aan in de Joodse uitleg van Genesis 3?
2. We leven in een tijd waarin grote delen van de natuur verre van paradijselijk zijn: bosbranden, milieuvuiling, diersoorten (insecten!) die uitsterven. Heeft dat ook iets te maken met de samenhang tussen leven naar Gods gebod en de terugkeer naar het paradijs, denk je?